

FĂURIREA PARTIDULUI COMUNIST ROMÂN

(cls. a X-a, *Istoria contemporană a României*¹, a mișcării muncitorești, democratice și revoluționare, a Partidului Comunist Român).

Problematica temei

I. România în primii ani după făurirea statului național unitar.

a) Condiții favorabile pentru dezvoltarea economică¹, socială², politică și culturală a țării.

b) Măsuri întreprinse pentru refacerea economiei distruse de război³.

c) Problema agrară, reforma agrară și urmările sale în viața economică și socială⁴.

d) Transformări în viața social-politică⁵, ascuțirea puternică a contradicțiilor de clasă, reforma electorală din 1918⁶.

II. Avântul revoluționar al maselor populare. Marile bătălii sociale imediat postbelice.

a) Creșterea impetuoasă a luptelor și combativității clasei muncitoare⁷. Anul revoluționar 1918⁸.

b) Contribuția socialiștilor români la desăvârșirea statului național unitar român⁹.

c) Reorganizarea conducerii Partidului Social-Democrat din România¹⁰, „Declarația de principii”¹¹.

d) Demonstrația din 13 decembrie 1918.

III. Procesul de unificare organizatorică și intensificarea și accelerarea procesului de clarificare ideologică în mișcarea muncitorească din România.

a) Organizațiile politice ale clasei muncitoare din țara noastră după Marea Unire¹².

b) Conferința socialistă din mai 1919. Semnificația sa istorică¹³.

c) Creșterea maturității mișcării muncitorești și accentuarea caracterului ei politic¹⁴.

d) Consfătuirea Consiliului general al Partidului socialist și al sindicatelor din 31 ianuarie—2 februarie 1920¹⁵.

e) Congresele Partidelor Socialiste din Ardeal și Banat (15—17 august 1920, 19—20 septembrie 1920)¹⁶.

IV. Activitatea ideologică și politică pentru transformarea Partidului Socialist în Partid Comunist.

a) Greva generală din octombrie 1920 — manifestare a unității de luptă a clasei muncitoare din România¹⁷.

b) Vizita în Rusia Sovietică a delegației socialiștilor români, convorbirile purtate cu conducerea Internațională a III-a (Harkov, Moscova), cu V. I. Lenin (10 decembrie 1920)¹⁸.

c) Confruntări ideologice în mișcarea muncitorească din România. Lucrările Consiliului general al partidului socialist și al sindicatelor din ianuarie-februarie 1921¹⁹.

V. *Făurirea Partidului Comunist Român — etapă superioară pe plan politic, ideologic și organizatoric în mișcarea revoluționară din România.*

- a) Pregătirea lucrărilor Congresului Partidului Socialist din mai 1921²⁰.
- b) Congresul general al Partidului Socialist, 8—12 mai 1921²¹.
- c) Semnificația istorică a făuririi Partidului Comunist.

Concluzii. „Făurirea Partidului Comunist Român pe baza ideologiei marxist-leniniste a marcat o etapă nouă, superioară, atât pe plan politic și ideologic, cât și organizatoric în mișcarea revoluționară din România, în dezvoltarea detașamentului de avangardă al clasei muncitoare, a dat un nou și puternic avânt luptelor politice și sociale desfășurate de masele largi populare din țara noastră“.

[Programul Partidului Comunist de făurire a societății socialiste multi-lateral dezvoltate și de înaintare a României spre comunism]

Comentariu istoric

1. Făurirea statului național unitar român a marcat intrarea României într-un nou stadiu al evoluției sale economice, caracterizat prin creșterea rapidă a forțelor de producție și accelerarea dezvoltării sale capitaliste. Instalate în cadrul lor geografic-statal adecvat, legăturile economice au asigurat unitatea pieței naționale, ceea ce a determinat o restructurare cantitativă și calitativă a întregii economii.

Dacă suprafața arabilă a sporit de la 6,6 milioane ha la 14,6 milioane ha, rețeaua căilor ferate de la 4300 km la 11 000 km, forța motrice a industriei a crescut cu 235% (2747 întreprinderi mari pe lângă cele mijlocii și mici), progresele cele mai mari marcându-le industria electrică (429,4%), chimică (320,9%) și alimentară (204%).

2. După Marea Unire, transformările economice care au accelerat procesul obiectiv al dezvoltării capitaliste a țării au întărit pozițiile economice ale burgheziei, accentuându-i rolul în ansamblul vieții sociale. S-a redus considerabil, și în consecința marilor reforme imediat postbelice, forța economică și rolul politic al moșierimii.

3. Deși la sfârșitul primului război mondial România s-a confruntat cu mari dificultăți economice și financiare, măsurile de refacere au dat rezultate, începând cu anii 1920—1921, s-a înregistrat o înviorare a industriei, agriculturii, transporturilor, comerțului exterior. Redresarea economiei s-a desfășurat însă sub imperiul legilor capitaliste și a avut drept consecință imediată înrăutățirea situației clasei muncitoare, a tuturor oamenilor muncii.

4. Frământările și lupta maselor țărănești pentru pământ, precum și intensificarea pătrunderii relațiilor capitaliste în lumea satului au adâncit diferențierea și stratificarea țărănimii. După legiferarea și în cursul aplicării reformei agrare situația socială a lumii rurale s-a modificat. S-a detașat astfel țăranul mijlocăș, s-a redus proletariatul agricol și țărănimia săracă, a crescut burghezia satului.

5. Transformările produse în viața economică declanșează un proces de reorganizare și regrupare a forțelor politice, în contextul căruia se afirmă tot mai puternic ca forță de bază a societății românești, proletariatul.

6. La 29 noiembrie 1918 guvernul liberal a publicat „Decretul privind legiferarea votului universal”, care desființea vechiul sistem censitar și îngăduia participarea maselor largi populare la viața politică. Aceasta a determinat dezvoltarea unui larg curent de opinie democratică, cu consecințe importante în noua structură a sistemului partidelor politice.

7. Creșterea numerică a proletariatului reprezintă cea mai importantă mutație în planul vieții sociale în România imediat postbelică. În consecință, a devenit fundamentală în societatea românească contradicția dintre proletariat și burghezie într-un context în care se manifestau cu deosebită forță și alte contradicții precum cea dintre țărănime și moșierime, moșierime și burghezie, între diverse grupări ale burgheziei etc. Adâncirea contradicțiilor social-economice, cauzată de distrugerile războiului, de dezorganizarea activității economice și înrăutățirea situației maselor largi a determinat creșterea impetuoasă a luptelor și combativității clasei muncitoare.

8. Grevele muncitorilor ceferiști (martie-aprilie, apoi vara 1918) reprezintă cea mai însemnată acțiune a clasei muncitoare din România în anii războiului.

În Transilvania s-au ridicat la luptă feroviarii de la Reșița (29—30 ianuarie, 6 februarie 1918) și minerii de la Lupeni (18 martie 1918). Proletariatul român a participat la grevele generale din Austro-Ungaria (ianuarie și iunie 1918).

Paralel cu creșterea în intensitate și amploare a mișcării revendicative se reorganizează activitatea politică și sindicală a clasei muncitoare. Secția locală a Partidului Social-Democrat își reia activitatea la Iași în aprilie 1918, pentru ca la 1 iulie 1918 să se desfășoare Congresul regional al organizațiilor socialiste și sindicale din Moldova, iar la 14 noiembrie 1918 să apară primul număr al gazetei „Socialismul”, organul său de presă.

Peste munți, în Transilvania, activitatea legală a sindicatelor va fi autorizată în 1918 iar la 5 mai, același an, își deschide lucrările al 9-lea Congres social-democrat român.

9. În toamna anului 1918 lupta revoluționară a popoarelor oprimate de dualismul austro-ungare a cunoscut o intensificare excepțională. Românii din Transilvania, Banat și Bucovina s-au aflat în primele rînduri ale acestei acțiuni. Se apreciază astfel că la sfârșitul lunii octombrie și în noiembrie 1918 s-a dezlănțuit și în Transilvania revoluția burghezo-democrată care interesa toate clasele și grupările sociale și avea ca obiective eliberarea națională și unirea în cadrul unei Români democratice.

Astfel, pe fondul unor importante acțiuni greviste (minerii din valea Jiului, feroviarii din Cluj, muncitorii arădeni și timișoreni, reșițeni și cei din Turda) în unele situații cu pronunțat caracter politic s-a trecut la refacerea și lărgirea forțelor sindicale.

Atât marile acțiuni revendicative ale clasei muncitoare, cât și răscoalele țărănești din noiembrie 1918, componente importante ale procesului revoluționar s-au dezvoltat în sensul înlăturării prin forță a vechilor autorități și înlocuirii acestora cu noi organisme ale puterii în care populația românească era reprezentată corespunzător. La îndeplinirea obiectivelor revoluției burghezo-democrate din Transilvania, socialiștii au adus o contribuție importantă.

La 16/29 octombrie, Comitetul central socialist român a inițiat o întrevedere cu conducerea Partidului Național Român, în urma căreia s-a constituit la Budapesta la 18/31 octombrie 1918 Consiliul Național Român Central alcătuit din câte 6 reprezentanți ai celor două partide. Un proces similar se desfășura la aceleași date și în Bucovina.

Din delegația Consiliului Național Român, care în cursul tratativelor de la Arad (13/15 noiembrie 1918) a cerut despărțirea completă de Ungaria, au făcut parte mai mulți reprezentanți ai Partidului Social-Democrat din Transilvania. După eșecul acestor tratative socialiștii au propus convocarea unei mari adunări naționale, pentru a consulta întregul popor român asupra viitorului său. Ei au contribuit de asemenea la elaborarea Declarației de la Alba Iulia cerînd să se precizeze prerogativele clasei muncitoare și garanțiile pe care aceasta le cere noului stat român.

Între cei 1228 delegați aleși să participe la Marea Adunare Națională de la 1 decembrie 1918, 150 erau ai social-democrației românești din Transilvania reprezentînd 70 000 muncitori organizați.

După ce V. Goldiș a propus acceptarea de către Adunare a proiectului Declarației, între vorbitori s-a aflat și Iosif Jumanca, conducător al Partidului Social-Democrat din Transilvania. El a declarat între altele: „de aceea cînd aderăm la unirea tuturor românilor, voim totodată și posibilitatea de dezvoltare a muncitorimii române, voim să deschidem porțile largi ca în această țară românească nouă, să se dezvolte și să progreseze și poporul român, așa cum au progresat și popoarele din Apus“.

În rezoluția Congresului Partidului Social-Democrat din Transilvania și Banat, desfășurat în zilele de 19—20 ianuarie 1919 la Sibiu, se argumenta pe larg necesitatea legică a desăvîrșirii unității statale „care a determinat și social-democrația română a contribui la realizarea idealului național al Țării Românești“.

10. În urma unui referendum a fost desemnat la 28 noiembrie 1918 Comitetul executiv provizoriu alcătuit din 8 membri, secretar — Ilie Moscovici, în ale cărui atribuții se afla aplicarea și respectarea programului și statutului, direcționarea politică a întregii activități a clasei muncitoare, reprezentarea partidului în relațiile sale cu mișcarea muncitorească internațională.

În același timp, oficiosul partidului, gazeta „Socialismul“ se alătura celorlalte publicații deja existente: „Social-democrația“ la Iași și „Adevărul“, organ de presă al Partidului Social-Democrat din Transilvania și Banat, care-și continua apariția la Sibiu.

11. După discuții desfășurate în mai multe organizații socialiste locale a fost elaborat și publicat în gazeta „Socialismul“ din 9 decembrie 1918 un proiect de program intitulat „Declarația de principii“. Documentul afirma caracterul de clasă și revoluționar al partidului socialist „în opoziție completă cu toate partidele politice burgheze — capitaliste și ca o necesitate a luptei dintre proletariat

și burghezie". Esența „Declarației” se găsește în expunerea necesității „cuceririi cu orice mijloace a puterii politice din mâinile burgheziei române și întronarea dictaturii proletare în vederea realizării idealului comunist”. Alături de alte idei de o reală valoare teoretică și practică, în program se considera că este posibilă trecerea imediată la înfăptuirea revoluției socialiste, fără a se lua în considerație necesitatea etapei prealabile a desăvârșirii revoluției burghezo-democrate.

Din dorința de a se delimita de reformismul social-democrat, „Declarația” nu era însoțită de un program de revendicări general democratice, pentru care la acea dată mișcarea muncitorească din România milita efectiv.

12. În anii 1918—1919 activau în mișcarea muncitorească din România întregită mai multe organizații politice, alături de Partidul Socialist din vechiul Regat, Partidul Social-Democrat din Transilvania și Banat și Partidul Social-Democrat din Bucovina. Avînd drept obiectiv fundamental zdrobirea orînduirii burgheze și făurirea societății noi socialiste, toate militau pentru unificarea lor într-un singur partid pe baza unui program unic, corespunzător noii situații în care se afla țara. În aceste împrejurări „Declarația” Comitetului Executiv provizoriu al Partidului Socialist prin care se cerea celorlalte organizații politice ale clasei muncitoare să militeze pentru unificarea lor într-un „singur bloc socialist, un singur partid proletar” s-a bucurat de un larg ecou. Forumul suprem care urma să consfințească făurirea partidului unic trebuia să se desfășoare la București în zilele de 7—9 aprilie 1919. O consfătuire premergătoare cu participarea împuterniciților Partidului Social-Democrat din Transilvania și Banat a atins toate chestiunile de program și tactică și s-a încheiat cu rezultate pozitive „pentru unirea, disciplina și viitorul mișcării socialiste din România”. Situația politică internă nu a îngăduit însă desfășurarea Congresului la datele stabilite. În schimb, s-a fixat pentru 25—26 mai 1919, la București, desfășurarea unei Conferințe a Partidului Socialist cu invitați reprezentînd Partidele socialiste din Transilvania și Banat și Bucovina.

13. Semnificația acestei reuniuni este deosebită întrucît aici s-au adoptat hotărîri importante pe linia centralizării mișcării socialiste pe baza unui program unic, „Declarația de principii”, valabil pînă la viitorul congres. Programul analiza situația internațională la sfîrșitul primului război mondial, care a deschis era cuceririi de către proletariat „a puterii în unele țării”. Punînd în discuție realitățile societății românești, se trasau în funcție de acestea linia strategică și tactică a partidului clasei muncitoare, al cărui număr de membri sporise după Marea Unire, spre a da un nou impuls luptei pentru transformări sociale. Se sublinia în mai multe rînduri misiunea istorică a proletariatului și rolul său în revoluție „înăptuirea unei noi forme de organizare socială prin socializarea mijloacelor de producție și de schimb”. „Partidul socialist este un partid de clasă, care... urmărește desființarea exploatării muncii sub orice formă”, prin „cucerirea puterii politice”. În program se afirma totuși, ca expresie a unui compromis cu teze mai vechi ale social-democrației că socialismul se va desemna în „însăși societatea burgheză printr-o înnoire adîncă a cadrelor și așezămintelor sale”. În ce privește alianța muncitorească-țărănească se preconiza necesitatea ca aceasta să preia „conducerea țării”, dar se subestima importanța reformei agrare. Cum lupta parlamentară este considerată parte integrantă a activității politice a clasei muncitoare, cu acest prilej a fost adoptat și un amplu program electoral, care preciza poziția partidului socialist față de politica internă și externă a țării.

Deși nu a realizat unificarea organizațiilor socialist-regionale conferința „a încheiat preliminarile unității proletariatului din România nouă”. „Unificarea mișcării socialiste e fapt împlinit”.

14. Din vara anului 1919, lupta clasei muncitoare a câștigat noi impulsuri. Grevele generale pe ramuri de producție și pe localități se extind, directivele lor fiind predominant politice. Între acestea, greva ceferiștilor (25 mai—16 iunie 1919), grevele celor 20 000 muncitori de pe valea Prahovei (21 iulie 1919), greva muncitorilor bucureșteni care în iulie-august au părăsit aproape în totalitate lucrul. La Iași, Piatra-Neamț, Turnu Severin, au avut loc acțiuni similare.

În toamna anului 1919, Partidul Socialist a acordat o atenție deosebită participării la primele alegeri, în baza votului universal din România reîntregită. Prin aceasta se urmărea a se face cunoscut programul de acțiune iar în eventualitatea intrării în Parlament, participarea la realizarea unui larg program de reforme economice, sociale și politice, menite să asigure dezvoltarea democratică a României.

În contextul înăsprirea măsurilor represive adoptate împotriva mișcării muncitorești în preajma scrutinului (fixat pentru 3 noiembrie 1919), Partidul Social-Democrat din Ardeal și Banat a hotărât să se retragă din Consiliul Dirigent și din Sfatul Național (hotărâre validată de conferința de la Sibiu, 7—8 septembrie 1919) iar la 13 octombrie 1919, un Congres extraordinar al Partidului Socialist din România a dispus abținerea de la alegeri și organizarea la data desfășurării lor a unei greve generale demonstrative de protest. În pofida acestei situații, 7 deputați socialiști au intrat în primul parlament al României reîntregite.

15. La începutul anului 1920, creșterea în amploare și combativitate a mișcării muncitorești din România își găsea obârșia în puternica creștere numerică a organizațiilor socialiste din întreaga țară; peste 100 000 membri, secțiuni în aproape toate capitalele de județ și centrele muncitorești. Congresul apropiat urma să adopte atât hotărârea cu privire la unificarea partidelor socialiste, cât și un nou program care să asigure structura organizatorică, politică și ideologică adecvată a „primului partid politic al întregii României”.

În scopul pregătirii sale a fost convocată pentru zilele de 31 ianuarie—2 februarie 1920 consfătuirea Consiliului general al Partidului Socialist și al sindicatelor cu participarea a 47 de delegați din întreaga țară. S-a hotărât ordinea de zi și data desfășurării Congresului unificării: 11—19 aprilie 1920 la Cîmpina. Discuțiile s-au desfășurat în sensul stabilirii unui program și unei tactici unitare. În ce privește raporturile cu Internaționala a III-a, dacă majoritatea participanților și-au însușit concepția potrivit căreia afilierea înseamnă repudierea reformismului și însușirea unei strategii și tactici consecvent revoluționare, în sensul făuririi unui partid comunist, s-au exprimat și rezerve referitoare la centralismul excesiv al acestei organizații, socotindu-se inadecvat amestecul ei în treburile interne ale partidelor afiliate.

În martie-aprilie 1920 aproape toate secțiunile votaseră pentru transformarea partidului socialist în partid comunist și afilierea la Internaționala a III-a. Con-

siliul general din 11—12 aprilie 1920 a amînat desfășurarea Congresului și a hotărît să se prezinte în alegeri cu programul elaborat în mai 1919; totodată se enunța oficial ruperea legăturilor cu Internaționala a II-a. Alegerile din mai 1920 au adus 21 de socialiști în Camera Deputaților și 3 în Senat. Este de remarcat că în aceeași împrejurare, Partidul conservator-democrat al lui Tache Ionescu a obținut numai 16 mandate, Partidul liberal, 18, iar Partidul Național Democrat al profesorului N. Iorga, numai 10.

La 8 iunie 1920, Consiliul General fixa data congresului în perioada 1—8 august tot la Cîmpina. Raportul principal și coraportul (prezentat de Gh. Cristescu și Șerban Voinea) au fost publicate în coloanele gazetei „Socialismul” în iulie 1920. În primul document se propunea Congresului, ca de aici înainte partidul nostru să se numească Partidul Socialist Comunist din România pentru că astfel „ne vom îndeplini o datorie față de idealul socialist, care are ca scop trecerea puterii politice și economice în mîna muncitorilor de la orașe și sate”. În raportul său Șerban Voinea se pronunța între altele împotriva afilierii „imediate și necondiționate la Internaționala comunistă”. Motivația sa era aceea că conducătorii Partidului Comunist al Rusiei sovietice și Internaționalei se amestecă „în politica lăuntrică a partidelor”, trecînd dincolo de cadrul unei colaborări dorite” și că propaganda pentru sciziune în sînul mișcării proletare are ca rezultat scăderea puterii combative a clasei muncitoare”. Autorul sublinia însă atașamentul indiscutabil al maselor pentru boșevism. Discuțiile pe marginea celor două materiale au subliniat mai cu seamă minusurile coraportului. „Avem nu de imitat, ci de învățat enorm de la revoluția rusă” se arată în concluzia unui articol din „Socialismul”.

Deși majoritatea organizațiilor muncitorești se pronunțau pentru desfășurarea imediată a Congresului făuririi Partidului Comunist, conducerea Partidului Socialist l-a amînat din nou, pentru a aștepta hotărîrile congreselor partidelor regionale socialiste și congresul II al Internaționalei comuniste (iulie 1920).

16. La Cluj între 15—17 august 1920 și la Timișoara, în zilele de 19—20 septembrie 1920 s-a afirmat dorința desăvîrșirii unificării cu Partidul Socialist din România, încredințîndu-se congresului general sarcina de a stabili atît programul de acțiuni, cît și tactica de urmat.

17. Consiliul general al partidelor socialiste și sindicatelor întrunit la 10—11 octombrie 1920 s-a decis la cererea delegaților ca cinci reprezentanți ai săi să prezinte guvernului un memoriu de revendicări. În eventualitatea că pînă la 20 octombrie 1920 nu se da curs cererilor, muncitorii erau chemați să declare grevă generală pentru obținerea tuturor acestor drepturi și libertăți. Hotărîrea și ultimatumul Consiliului general au fost date publicității devenind larg cunoscute. Guvernul nu a acceptat memoriul; iar la 14 octombrie Ministerul de război a cerut aplicarea întocmai a planului de acțiune, al Marelui Stat Major privind situația grevelor.

Trei zile mai tîrziu, muncitorii cefești din București au declarat grevă, cu ei solidarizîndu-se muncitorii din întreaga țară. Semnalul începerii oficiale a grevei a fost dat de conducerea centrală a mișcării muncitorești la 20 octombrie 1920, încă din prima zi încetînd lucrul circa 400 000 salariați aproape totalitatea muncitorilor din România. La cererea generalului Averescu, regele a semnat la 21 octombrie decretul prin care se institua starea de asediu în raza orașului București și cenzura pe tot cuprinsul regatului. În consecință, sediile organizațiilor muncitorești din întreaga țară au fost închise, sigilate și puse sub supravegherea

santinelelor. În noaptea de 20—21 octombrie a fost arestat secretarul general al Partidului Socialist, I. Moscovici și ceilalți 11 semnatari ai memoriului către guvern. Numeroși muncitori, membri ai Partidului Socialist și sindicatelor, conducători locali ai grevei au fost arestați. Unități militare au fost mobilizate în întreprinderi spre a aduce cu forța la lucru pe greviști. În situația în care numeroși muncitori reluseră lucrul, în condițiile prigoanei dezlănțuite de guvern, la 24 octombrie o delegație a Partidului Socialist și a sindicatelor (N. Lupu Costachi și dr. Litman Ghelerter) s-a prezentat în audiență la generalul Averescu care a recunoscut că cererile muncitorilor erau îndreptățite și că după încetarea grevei se va strădui să satisfacă nevoile lor economice cele mai urgente.

În aceeași seară la orele 23 s-a hotărât încetarea grevei generale, începînd de joi 28 octombrie orele 5 dimineața. În diverse localități (București, Galați, Constanța, Baia Mare, Craiova etc.) greva a continuat pînă la începutul lunii noiembrie. Acțiunile represive ale guvernului au continuat și după încetarea grevei. La 3 noiembrie 1920 erau militarizate căile ferate și celelalte întreprinderi de stat. La 12 noiembrie a început procesul, intentat celor 9 din 35 semnatari ai memoriului în fața Curții marțiale a corpului II armată, încheiat după 12 zile de dezbateri cu pedepse de 5 ani muncă silnică, pentru 6 dintre acuzați, comutate ulterior într-un an închisoare corecțională printr-un decret regal (doar I. Moscovici se mai afla în închisoare la data procesului din Dealul Spirii). Procesele au continuat și în anul următor, cel mai important fiind cel al comisiei locale a sindicatelor din Capitală (iulie 1921).

18. Un eveniment important pentru mișcarea muncitorească din România l-a constituit vizita delegației socialiștilor români în Rusia Sovietică, prilejuită inițial de intenția de a participa la lucrările celui de al 2-lea Congres al Internaționalei comuniste, ocazii în care s-ar fi putut discuta și condițiile apelului. Din diverse motive delegația, reprezentativă pentru întreaga mișcare socialistă, a părăsit țara în a doua jumătate a lunii august, după ce Congresul Internaționalei a III-a se încheiasă, și a ajuns în Rusia abia în a doua decadă a lunii octombrie.

Discuțiile cu conducătorii Internaționalei comuniste au început la Harcov, unde primul interlocutor a fost Cristian Racovski, vechi militant al mișcării muncitorești din România, și au continuat la Moscova cu Zinoviev și Buharin, reprezentanți ai Comitetului Executiv și cu Șablin, reprezentantul Federației Comuniste Balcanice.

În cursul lor s-au cerut explicații cu privire la condițiile de afiliere impuse de congresul al II-lea mai cu seamă la cele referitoare la „îmbinarea muncii legale cu munca ilegală”, „necesitatea unei rupturi absolute cu reformismul” și cu „politica de centru” și la împrejurararea ca programul fiecărui partid care face parte din Internaționala comunistă să fie aprobat de Congresul ordinar al Internaționalei Comuniste sau de comitetul ei executiv. S-au exprimat critici la adresa conducerii Partidului Socialist din România și s-au făcut o serie de aprecieri nereale cu privire la situația din țara noastră. Pentru participarea sa la consiliul Dirigent și la tratativele de la Versailles, I. Flueraș n-a mai participat la discuții și s-a înapoiat în țară.

După o nouă întrevvedere cu Zinoviev s-a cerut delegației române să răspundă la 6 întrebări, de felul în care urmau a se da răspunsurile depinzînd afilierea la Internaționala Comunistă. În principal se avea în vedere acordul cu cele 21 de condiții, care trebuiau a fi adoptate fără rezerve, supunerea necondiționată la toate

hotărârile Federației comuniste Balcanice, excluderea din partid a lui Gregorovici, Jumanca, Flueraș și soții, alcătuirea listei noului Comitet Central numai din comuniști de încredere. Deși s-a obiectat asupra acestor cerințe, finalmente s-a răspuns afirmativ la toate întrebările puse.

La 10 decembrie 1920 delegația (Al. Dobrogeanu-Gherea și Constantin Popovici, Gh. Cristescu a sosit ulterior) a fost primită de V. I. Lenin.

19. Convocat la 30 ianuarie 1921 Consiliul general al partidului și sindicatelor a avut pe ordinea de zi examinarea situației create după greva generală din octombrie 1920 și pentru a asculta raportul delegației care se întorsese din Rusia Sovietică.

Dezbaterile desfășurate au subliniat puternica afirmare în mișcarea socialistă a orientării revoluționare. Un număr important de delegați s-au pronunțat pentru convocarea grabnică a Congresului în vederea consfințirii transformărilor adânci ce avuseseră loc în partid. În cursul discuțiilor s-au evidențiat însă și o seamă de divergențe care se vor reflecta în cele 3 moțiuni prezentate spre aprobare, la încheierea lucrărilor.

În numele „stîngii” se cerea organizarea proletariatului pe temeiul luptei de clasă și a solidarității internaționale a muncitorilor pentru cucerirea puterii politice, insistîndu-se ca tezele, rezoluțiile și condițiile de admitere ale Internaționalei Comuniste să fie adoptate de apropiatul Congres.

Social-democrații se pronunțau pentru programul din mai 1919; în ce privește viitoarele organe de conducere ale partidului se pronunțau împotriva tuturor celor care acceptaseră documentele Internaționalei Comuniste.

În fine, socialiștii-unitari cereau să se ia discuțiile în probleme de tactică, iar în chestiunea afilierii să se organizeze un referendum. În dorința de a menține unitatea partidului se cerea ca pînă la Congres comitetul provizoriu să fie alcătuit din reprezentanții celor 3 orientări.

După votul care a dat câștig de cauză moțiunii stîngii, social-democrații au declarat că se consideră în afara partidului și au părăsit ședința. Unitariștii au rămas, dar au refuzat să facă parte din Comitetul executiv provizoriu. În această situație s-a hotărît convocarea Congresului partidului pentru 8 mai 1921.

20. În pregătirea Congresului întreaga activitate politico-ideologică era dominată de ideea că transformarea partidului socialist în partid comunist nu se rezumă la afilierea acestuia la Internaționala a III-a, ci comportă profunde schimbări și înnoiri. Însușirea concepției revoluționare despre lume și viață — materialismul dialectic și istoric, adoptarea centralismului democratic, mobilizarea maselor în lupta pentru socialism, erau numai cîteva din noile căi de acțiune.

La 17 martie 1921, s-a hotărît ordinea de zi a congresului, cuprinzînd 11 puncte. În cadrul lor s-a intensificat activitatea politico-ideologică, de lămurire a masei membrilor partidului asupra trăsăturilor partidului revoluționar de clasificare a divergențelor apărute, discuție în care s-au desfășurat dezbateri constructive. În lunile februarie-aprilie s-au desfășurat adunări ale secțiunilor partidului socialist care au dezbătut dările de seamă și au stabilit delegații la Congres.

Ședința secțiunii București, la care au participat în ziua de 7 mai 1921, 267 de delegați care reprezentau 7652 membri, au desemnat 24 de mandate pentru comuniști și 3 mandate pentru unitariști. În total cei 45 000 membri ai partidului au încredințat cele 540 de mandate, în majoritate adepților transformării partidului socialist în partid comunist.

Lunile premergătoare deschiderii Congresului s-au caracterizat printr-o puternică represiune. Sedii ale partidului socialist închise, ședințe ale secțiunilor interzise, zeci de militanți arestați. La 26 martie 1921, Gh. Cristescu protesta energic de la tribuna Parlamentului „contra acestei înscenări care lovește în interesele clasei muncitoare și cerem guvernului să dispună punerea în libertate“.

21. Într-o atmosferă de mare entuziasm, s-au deschis în sălile redacției ziarului „Socialismul“ lucrările primului congres socialist care reunea, pentru prima oară după marea unire, delegații reprezentând mișcarea muncitorească din întreaga țară. Din cele 540 de mandate, purtate de cei peste 60 de participanți, 380 erau imperative pentru afilierea fără rezerve, 78 pentru afilierea cu rezerve, în vreme ce 82 urmăreau să se pronunțe în zilele Congresului.

În prima zi, după ce a fost ales prezidiul congresului și comisiile de lucru, s-a exprimat solidaritatea cu partidele revoluționare, cu mișcarea comunistă internațională printr-un mesaj adresat Internaționalei a III-a și o serie de moțiuni.

A doua zi, la 9 mai 1921, a fost prezentat de către Gh. Cristescu raportul moral de activitate a comitetului executiv în care s-a evocat drumul parcurs de mișcarea muncitorească de la ultimul congres socialist desfășurat în 1915, succesele repurtate dar și dificultățile întâmpinate. S-a subliniat neputința conlucrării recente cu social-democrații. Discuțiile au criticat insuficienta pregătire a grevei generale din 1920 și slaba activitate în susținerea luptei revoluționare a țărânimii. Aprobându-se raportul s-a cerut schimbarea metodelor de muncă „să ieșim din acest Congres mai uniți și mai tari ca oricând“.

În ziua de 10 mai, lucrările Congresului au continuat la sediul Partidului Socialist din strada Sf. Ionică, în fine desigilat de autorități. Dimineața Gh. Cristescu a prezentat raportul delegației care în toamna anului 1920 fusese în Rusia Sovietică și adresa Internaționalei Comuniste care cuprindea pe lângă o serie de aprecieri juste referitoare la mișcarea muncitorească din România și o serie de puncte de vedere eronate.

În după amiaza care a urmat Gh. Cristescu a prezentat raportul asupra afilierii la Internaționala a III-a Comunistă și programul partidului în care această hotărâre apărea drept cel mai solemn angajament de a conduce clasa muncitoare pe drumul socialismului. Sarcinile și obiectivul principal al partidului fiind „lupta pentru înfăptuirea unei societăți viitoare, care nu-i alta decât comunismul!“ între limitele proiectului de program era și aceea că nu stabilea stadiul de dezvoltare în care se găsea România, lăsând să se înțeleagă că ne aflăm nemijlocit în fața revoluției socialiste. După prezentarea unui coraport de către M. Cruceanu, și-a expus punctul de vedere reprezentantul socialiștilor-unitari, Th. Iordăchescu, care s-a arătat de acord cu afilierea la Internaționala a III-a, dar a fost împotriva subordonării partidelor comuniste acestei organizații internaționale.

Votul pentru afiliere cu rezultatele cunoscute s-a desfășurat pe 11 mai; la 12 mai dimineața s-au prezentat raportul la proiectul de statut, raportul despre presă și propagandă, raportul asupra problemei agrare și proiectul de program agrar care puneă în mod nerealist problema exproprierii întregului pământ. În după amiaza acestei zile delegații care votaseră pentru afilierea fără rezerve au fost arestați, împreună cu alți militanți, constituind lotul celor 271 înculpați în procesul din Dealul Spirii.

Comentariu metodic

Lecția cu tema „Făurirea Partidului Comunist — etapă superioară pe plan politic, ideologic și organizatoric în mișcarea revoluționară din România” se realizează de regulă într-o oră, într-un context mai larg, în cuprinsul căruia, așa cum sugerează și planul se cuprind și alte aspecte ale creșterii avântului revoluționar și radicalizării maselor populare, precum demonstrația din 13 decembrie 1918 și greva generală din 1920.

Este foarte important ca, indiferent de modalitățile folosite, să se sublinieze că făurirea Partidului Comunist Român a reprezentat un moment de excepțională importanță, o cotitură istorică în mișcarea muncitorească din România. Expresie a necesității de unificare a tuturor partidelor regionale socialiste după actul istoric de la 1 decembrie 1918, noua organizație politică este continuatoarea celor mai bune tradiții ale mișcării muncitorești și socialiste, exponentul fidel al intereselor clasei muncitoare, ale întregului popor. Născut într-un moment de excepțional avânt revoluționar, de puternică clarificare politico-ideologică, Partidul Comunist Român a așezat ferm la temelie sa marxism-leninismul, concepția despre necesitatea transformării revoluționare a societății, răspunzând astfel cerințelor obiective ale dezvoltării țării noastre. S-a constituit astfel forța politică chemată să conducă lupta pentru apărarea intereselor vitale ale clasei muncitoare, pentru scoaterea țării din starea de dependență, pentru socialism.

Orientată ideologic de importante documente de partid (Programul P.C.R. de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate, Nicolae Ceaușescu, Expunere la adunarea festivă organizată cu prilejul aniversării a 45 de ani de la crearea Partidului Comunist Român, 7 mai 1966, Semicentenarul glorios al Partidului Comunist Român. Expunere la Adunarea solemnă din Capitală, 7 mai 1971 etc.), în lecție se vor folosi ca mijloace de învățămînt *Culegeri de izvoare istorice*, precum probleme fundamentale ale istoriei patriei și Partidului Comunist Român (Tematică, Crestomație, Bibliografie, Ed. didactică și pedagogică, Buc., 1981, de unde proiectul de program al Partidului Socialist din România publicat la 9/22 decembrie 1918, p. 356—359. Declarația din 13 februarie 1919, adoptată la București, prin care socialiștii români au consfințit semnificația făuririi statului național unitar, p. 360—363; programul agrar al Partidului Socialist-Comunist din România și proiectul de statut al Partidului Socialist-Comunist, p. 367—370). Din volumul „80 de ani de la crearea partidului politic al clasei muncitoare”, Documente, Ed. politică, 1974, se pot folosi fragmente din programul Partidului Socialist din România votat la conferința din 23—26 mai 1919, p. 763—768, sau se poate prezenta mandatul secțiunii Huși a Partidului Socialist pentru Congresul din mai 1921 în sensul afilierei.

Se adaugă harta murală „România între anii 1918—1940 — mișcarea revoluționară și democratică, inițiată, organizată sau influențată de P.C.R.” și setul de diapozitive „Crearea Partidului Comunist Român”, București, 1976. În folosul profesorului bibliografia alăturată reține câteva lucrări de strictă necesitate pentru orientarea generală a lecției. Unele îndrumări, precum și realizarea temei „Creșterea avântului revoluționar. Făurirea Partidului Comunist Român” ca lecție de dobîndire de cunoștințe se găsesc în „Metodica predării istoriei României”, Edit. didactică și pedagogică, 1981, p. 167—171.

Metodele și procedeele care trebuie folosite în predarea-învățarea acestei teme sînt de o mare diversitate: explicația, conversația și demonstrația cu ajutorul mijloacelor audio-vizuale și a hîrtii. Complexele împrejurări social-politice în care s-a născut Partidul Comunist Român pot fi aduse în lecție de elevi pe calea conversației, după cum utilizarea documentului istoric comentat, a hîrtii sau a diapozitivelor, în cadrul unor sarcini de lucru bine definite, poate conduce la aprofundarea înțelegerii modalităților concrete de făurire a Partidului Comunist Român și a semnificației istorice a acestui eveniment. Explicația profesorului va da coeziune și fluiditate lecției, rezolvînd toate problemele mai dificile ale temei.

Cum izvoare istorice sau mijloace audio-vizuale pentru realizarea acestei lecții sînt numeroase, esențială este opțiunea profesorului. În ce privește documentele de partid acestea trebuie să fie prezentate atît pe banca fiecărui elev, cît mai cu seamă în modul în care a fost structurată predarea temei. Concluzia lecției, expusă de profesor, trebuie să aibă limpezime și claritate, să sublinieze cu pregnanță saltul calitativ săvîrșit de mișcarea muncitorească prin actul istoric de la 8 mai 1921, excepționala deschidere pe care acest eveniment a constituit-o în istoria patriei și poporului nostru.

BOGDAN TEODORESCU

BIBLIOGRAFIE

- M. Mușat, I. Ardeleanu, *Viața politică în România, 1918—1921*, ed. II completată. Edit. politică, Buc., 1976, p. 31—40 ; p. 311—354.
- M. Mușat, I. Ardeleanu, *Unitate, continuitate și ascensiune în mișcarea muncitorească din România, 1821—1948*, Edit. Acad. R.S.R., Buc., 1981, p. 52—138.
- Clara Cușmir Mihalovici, Fl. Drange, Gh. Unc, *Mișcarea muncitorească din România, 1916—1921. Făurirea Partidului Comunist Român*, ed. a II-a revăzută și adăugită, Edit. politică, Buc., 1982.
- I. Scurtu, *Viața politică din România, 1918—1944*, Edit. Albatros, Buc., 1982, p. 70—86.